

Національного Університету. 2024. № 81 (3). С. 19–38. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.3.3>.

9. Блохін М.Ю. General data protection regulation (GDPR) як потенційне джерело вдосконалення вітчизняного законодавства у сфері захисту персональних даних. Часопис цивілістики. 2021. № 42. С. 44–48. DOI: <https://doi.org/10.32837/chc.v0i42.434>.

10. Тюрю Ю.І. Аналіз філософсько-правових підходів до визначення поняття «штучний інтелект». Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2022. № 56. С. 54–58. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2022.56.12>.

Зубков Ігор Олександрович

Викладач циклової комісії Соціальної роботи

Полтавського фахового коледжу університету «Україна»

<https://orcid.org/0009-0001-5696-674X>

kumehtar2@gmail.com

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Зростання ролі цифрових технологій у сучасному суспільстві зумовлює суттєві зміни в усіх сферах людської діяльності, зокрема й в освітній галузі. Інтенсивний розвиток інформаційних систем, онлайн-сервісів та цифрових платформ формує нові вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців. За таких умов заклади вищої освіти мають оперативно адаптуватися до технологічних змін і забезпечувати студентів необхідними знаннями та навичками для ефективної роботи в цифровому середовищі. Особливо важливим стає формування цифрових компетентностей, які сьогодні розглядаються як одна з основ професійної успішності та конкурентоспроможності випускників. [6].

Останніми роками значного поширення набули технології генеративного штучного інтелекту, здатні автоматично створювати текстові матеріали, графічні зображення, програмний код та інші види цифрового контенту. Такі інструменти, як ChatGPT, Gemini, Grok, Microsoft Copilot, Claude та Perplexity AI, дедалі частіше використовуються студентами під час навчання, виконання дослідницьких завдань і підготовки академічних робіт. Їх застосування сприяє

швидкому отриманню інформації, оптимізації освітньої діяльності та створенню умов для більш персоналізованого навчання. [1].

У сучасній науковій літературі цифрові компетентності розглядаються як сукупність знань, умінь і практичних навичок, що забезпечують ефективну взаємодію людини з цифровими технологіями у професійній, освітній та повсякденній діяльності. Відповідно до європейської рамки DigComp, структура цифрової компетентності включає інформаційну грамотність, цифрову комунікацію, створення контенту, безпечне використання технологій та здатність розв'язувати технічні проблеми в цифровому середовищі. [10]

Використання моделей штучного інтелекту створює умови для реалізації індивідуалізованого освітнього процесу. Однією з ключових переваг інтелектуальних систем є можливість адаптації навчального контенту відповідно до індивідуальних потреб кожного студента. Такі системи здатні аналізувати результати навчальної діяльності, виявляти труднощі в засвоєнні матеріалу та пропонувати рекомендації щодо покращення академічної успішності. Крім того, вони сприяють підвищенню рівня інформаційної грамотності студентів. Під час взаємодії з такими системами здобувачі освіти набувають навичок пошуку, аналізу та критичної оцінки інформації. Важливим елементом цієї діяльності є вміння правильно формулювати запити, аналізувати отримані результати та використовувати їх відповідно до поставлених освітніх цілей. [2].

Також сучасні інструменти штучного інтелекту значно розширюють можливості самостійної роботи студентів. Вони можуть застосовуватися для опрацювання складних тем, підготовки презентаційних матеріалів, перекладу текстів, аналізу наукових джерел і роботи з даними. Завдяки цьому підвищується результативність навчальної діяльності та розвиваються навички самоосвіти, які є необхідними в умовах безперервного професійного розвитку.

Окремий напрям використання технологій штучного інтелекту пов'язаний з автоматизацією різних аспектів освітньої діяльності. Сучасні цифрові рішення здатні здійснювати перевірку тестових завдань, аналізувати навчальні досягнення студентів та формувати аналітичні звіти щодо результатів навчання. Це дозволяє викладачам приділяти більше уваги методичній, науковій та консультативній роботі, а студенти отримують швидкий і зручний зворотний зв'язок щодо власних успіхів та помилок. [5].

Попри численні переваги використання інтелектуальних технологій в освітній сфері, їх впровадження супроводжується певними ризиками та обмеженнями. Однією з найбільш поширених проблем є зменшення рівня самостійності студентів у процесі навчання. Надмірне використання

генеративних систем може спричинити ситуацію, коли здобувачі освіти починають покладатися переважно на автоматично сформовані відповіді, приділяючи менше уваги самотійному аналізу інформації та пошуку власних рішень. [7].

Не менш важливим викликом залишається забезпечення академічної доброчесності. Генеративні моделі здатні створювати тексти високої якості, які часто складно відрізнити від авторських робіт людини. У результаті виникає потреба у вдосконаленні механізмів оцінювання навчальних досягнень і розробленні нових підходів до контролю самотійності виконання студентських завдань. [3].

Варто також враховувати, що результати роботи систем штучного інтелекту не завжди є абсолютно точними або достовірними. Іноді такі технології можуть генерувати помилкову, неповну або застарілу інформацію. Саме тому особливого значення набуває розвиток у студентів навичок критичного аналізу інформаційних ресурсів, перевірки фактів та роботи з авторитетними науковими джерелами. [8].

Важливою складовою використання штучного інтелекту є також дотримання етичних принципів. Робота з цифровими сервісами нерозривно пов'язана з питаннями захисту персональних даних, авторського права, інформаційної безпеки та відповідальності за поширення контенту. Тому майбутні фахівці повинні не лише володіти сучасними цифровими інструментами, а й усвідомлювати можливі наслідки їх неправильного або недобросовісного використання.

Світовий досвід демонструє активне впровадження технологій штучного інтелекту в діяльність університетів. Інтелектуальні освітні системи, адаптивні платформи навчання та цифрові помічники використовуються для підвищення якості освітніх послуг, удосконалення управління навчальним процесом і підтримки індивідуальних освітніх траєкторій студентів. [9].

Підсумовуючи, слід зазначити, що в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та поширення штучного інтелекту володіння відповідними інструментами поступово стає необхідною складовою професійної компетентності сучасного фахівця. Як наголошують провідні представники технологічної галузі, зокрема Jensen Huang, перевагу на ринку праці матимуть ті, хто вміє ефективно використовувати можливості штучного інтелекту у своїй діяльності. Тому здатність інтегрувати ці інструменти у професійну практику стає важливим чинником конкурентоспроможності та успішної самореалізації в цифровому суспільстві

Список використаних джерел:

1. DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2022. 76 p.
2. Биков В. Ю., Спірін О. М., Пінчук О. П. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. Т. 77, № 3. С. 1–15.
3. Гуржій А. М., Карташова Л. А. Цифрова компетентність учасників освітнього процесу: проблеми та перспективи. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2021. № 1. С. 38–46.
4. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 07.05.2026).
5. Коваленко В. В. Використання штучного інтелекту в освітньому процесі закладів вищої освіти. Наукові інновації та передові технології. 2023. № 5. С. 112–118.
6. Морзе Н. В., Буйницька О. П. Формування цифрової компетентності студентів в умовах цифровізації освіти. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2021. № 10. С. 18–29.
7. Петренко С. В. Генеративний штучний інтелект у системі вищої освіти: можливості та ризики. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2024. № 2. С. 74–82.
8. Рамський Ю. С., Твердохліб І. А. Цифровізація освіти та розвиток інформаційного суспільства. Комп'ютер у школі та сім'ї. 2020. № 6. С. 3–8.
9. UNESCO. Guidance for generative AI in education and research. Paris : UNESCO, 2023. 64 p.
10. European Commission. Ethical guidelines on the use of artificial intelligence and data in teaching and learning for educators. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2022. 44 p.